

חזקו ויאמץ לבבכם

גליון ג' - אייר תשפ"א

שיחתו של מורנו הגאון הגדול הרב צמח מאזוז שליט"א

השיחה נמסרה ב"יום שכולו תורה" - ה' אייר התש"ף

מה היסוד להצלחתו של רבי עקיבא?

יום אחד בשנה בלבד, מעלה עליו הכתוב כאילו עסק כל השנה כולה!

המזכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו

רבותינו אומרים במסכת אבות (פ"ה מ"ח): "כל המזכה את הרבים, זכות הרבים תלוי בו", אם כן זכות עצומה יש לרבותינו שייסדו את השיעורים ב"יום שכולו תורה", וכל שיעור ושיעור שמתקיים מחמת כוחם שתרבה בעולם הבא. ואם על לימוד תורה של אדם אחד אמרו רבותינו (פאה פ"א מ"א) "ותלמוד תורה כנגד כולם", כאן שזה תלמוד תורה לרבבות אנשים ביום אחד - על אחת כמה וכמה.

פרוטה לפרוטה מצטרפת לחשבון גדול

רבותינו אומרים (אבות שם): "משה זכה וזיכה את הרבים - זכות הרבים תלוי בו. ירבעם חטא והחטיא את הרבים - חטא הרבים תלוי בו". גם אדם שעושה שיעור קטן של עשר דקות לאחר התפילה, זה דבר גדול מאד. ועל ידי כן הוא מזכה את הרבים וזכות הרבים תלוי בו. וכמו שאמרו: "פרוטה לפרוטה מצטרפת לחשבון גדול" (ב"ב דף ט' ע"ב). הקב"ה מצרף את כל הדקות האלה, וכל השעות הרבות של לימוד התורה, נזקפים לזכות אותו אדם, וכל שכן רבותינו שייסדו את היום הזה ליום שכולו תורה, שבודאי זכות הרבים עומדת להם, והכל נזקף לזכותם.

לנהוג כבוד זה לזה

אנחנו נמצאים בימי ספירת העומר. הגמרא במסכת יבמות (דף ס"ב ע"ב) מספרת שבימים אלה נפטרו עשרים וארבעה אלף מהתלמידים של רבי עקיבא. "אמרו, שנים עשר אלף זוגים" תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת ועד אנטיפרס,

העוסק בתורה יום אחד בשנה - נחשב שלמד כל השנה!

דבר גדול עשו רבותינו הגאונים שייסדו את יום ה' באייר ל"יום שכולו תורה", שעל ידי כך הם מזכים את הרבים ללמוד תורה לפחות יום אחד שלם, וכך נחשב למשתתפים כאילו עסקו כל השנה כולה בתורה.

כך מצינו במסכת חגיגה (דף ה' ע"ב), על רב אידי שהיה הולך לבית המדרש וזמן הנסיעה היה שלושה חודשים, ולומד בישיבה יום אחד, שומע כמה שיעורים, וחוזר לבית במשך שלושה חודשים לחג הפסח. וכך שוב פעם בקיץ. בזמנם לא היו טלפונים וכל מיני מכשירים למיניהם שגם אדם שגר רחוק יכול ללמוד דרכם, אז מה יעשה רב אידי, יישאר בלי תורה?! לכן היה מסכים לנסוע שלשה חודשים הלך ושלושה חודשים חזור - בשביל ללמוד יום אחד בלבד. אבל צחקו עליו חבריו וקראו לו "בר בי רב דחד יומא" - כלומר תלמיד ישיבה ליום אחד. והגמרא שם אומרת שרבי יוחנן דרש על זה את הפסוק בספר ישעיה (נ"ח ב'): "ואותי יום יום ידרושון ודעת דרכי יחפצון" - וכי ביום דורשין אותו ובלילה אין דורשין אותו?! אלא לומר לך, כל העוסק בתורה אפילו יום אחד בשנה, מעלה עליו הכתוב כאילו עסק כל השנה כולה.

כלומר רבי יוחנן רצה להרגיע את רב אידי שכדי ללמוד תורה היה נוסע בתנאים קשים - שלושה חודשים היה רוכב על חמורים ומטפס על הרים, פעמים בחום כבד ופעמים בקור מצמית, זה לא פשוט!

הוקשה לרבי יוחנן לשון הפסוק שאמר 'יום יום'. לכאורה משמע מהפסוק שהזמן שדורשים את ה' הוא דוקא ביום, ובודאי שאין זה נכון. ולכן הוא למד מזה שאפילו אם עסק

1. אגב, בזה שהגמרא השתמשה בלשון 'זוגים' ולא אמרה ממש 'עשרים וארבעה אלף', למדנו דבר חשוב מאד - עד כמה חשוב הענין של לימוד בחברותא. תלמידי רבי עקיבא היו לומדים כולם בחברותא, לכן הגמרא נקטה בלשון 'זוגים'.

כאשר לומדים בחברותא, הדברים מתבהרים יותר, מתפתחים יותר, נכנסים יותר לעומק הדברים, אחרת לגמרי ממה שלומדים לבד.

הגמרא במסכת תענית (דף ז' ע"א) מביאה את הפסוק בספר משלי (כ"ז י"ז) "ברזל בברזל יחד, ואיש יחד פני רעהו", ולומדת ממנו שכמו שהברזל מחדד אחד את השני, כך תלמידי חכמים מחדדים זה את זה בהלכה. יש לי חבר תלמיד חכם גדול שגר בירושלים, הוא עורך את ירחון 'אור תורה', שמו רבי ישראל כהן, ה' ישמור לנו אותו. והוא אמר לי שיש לו כל ערב חברותא עם מישהו, ופעם אחת בא מישהו אחר ורצה להצטרף אליהם,

מה לכעוס עליו, כיון שהוא לא מפסיד לו כלום.

ועל פי זה הפסוק מתבאר יפה: 'ואהבת' - אתה מצווה לאהוב גם את 'רעך כמוך' - כלומר רעך שהוא כמוך, שהוא עובד בעבודה שלך, ואין לך להתרעם עליו שהוא מקפח את פרנסתך, כיון ש'אני ה' - בורא עולם מפרנס אותך, ואם הוא החליט שהפרנסה שלך לא תיפגע, גם אם יבואו עוד אנשים ויפתחו עוד חנויות - פרנסתך לא תיפגע. ואם הוא החליט שהפרנסה חלילה תיפגע, גם אם אף אחד לא יפתח חנות נוספת - הפרנסה תיפגע.

מורי ורבי זצ"ל הביא עוד סיפור על יהודי שבא לפני רבו והתלונן בפניו שפלוני פתח חנות על יד החנות שלו, והוא מוכר את אותם הדברים שהוא מוכר בחנותו. הרב ענה לו: "ראית פעם סוס ששותה מים מהנהר?" אמר לו אותו יהודי שהוא אכן ראה, ובליבו הוא תמה מה הקשר בין התלונה שלו לסוס ששותה מים מהנהר?! אבל הרב המשיך: "ראית מה הוא עושה לפני שהוא שותה?" אמר לו אותו יהודי שהסוס נותן מכות למים ולאחר מכן שותה, אבל הוא לא מבין מה הקשר עכשיו לסוס, הרי הוא בא להתלונן על הפרנסה שלו. אמר לו הרב: "אסביר לך. הסוס נותן מכות למים בגלל שהוא רואה את הבבואה שלו נשקפת במים בזמן שהוא שותה, והוא חושב שזה סוס אחר שבא לקחת את המים שלו, אז לכן הוא נותן לו מכות כדי לסלק אותו משם. כך אמנם הסוס חושב, אבל אנחנו יודעים שבאמת אין זה נכון, ויש שם מים 'אכול ושבו' והותר' (דברי הימים ב' לא י). והוא הדין גם למקרה שלך - אתה רואה אותו וחושב שהוא בא לקחת לך את הפרנסה, אבל באמת אין זה כך, והקב"ה הוא שמפרנס אותך, ואף אחד לא יקח לך ממה שקצוב לך".

שלי ושלכם - שלה הוא

מי שהחדיר לנו חזק את מצות 'ואהבת לרעך כמוך', הוא רבי עקיבא. הוא היה אדם גדול מאד, ולא לחינם נקבצו אליו עשרים וארבעה אלף תלמידים. רבותינו אומרים במסכת עירובין (דף מ"ו ע"ב) שהלכה כרבי עקיבא בכל מקום שנחלק עם תנא אחר, ואפילו אם נחלק עם רבי אליעזר רבו - הלכה כמותו. חוץ ממקום שנחלק עם כמה תנאים, שאז הלכה כמו הרבים.

ובזכות מי זכה רבי עקיבא לגדולה כזאת? בזכות אשתו

להיות 'חוט המושולש'. אבל הוא לא הסכים, בגלל שלפעמים יש לו חתונה או בר מצוה או כל סיבה אחרת להיעדר מהלימוד המשותף, ואם הם יהיו שלושה הוא יסכים לעצמו להיעדר, כיון שהוא יודע שלא יתבטל הלימוד על ידי כך, אבל כשהוא לומד עם אדם אחד בלבד, הוא יודע שאם הוא לא יבוא הלימוד יתבטל, ואז הוא תופס את עצמו שלא ללכת לשום מקום כדי שהלימוד ימשיך ולא יתבטל.

2. הייתי פעם בניחוח אבלים (לא אליכם), ובמשפחה שם היו הרבה מריבות בין האחים. רציתי למחוק קצת מהעבר ולנסות לקשר ביניהם. שאלתי אותם אם הזדמן להם פעם להיות בבית העלמין, הם התפלאו ואמרו שבודאי שהיו בבית העלמין, וכי מי לא היה?! אמרתי להם שבודאי יצא להם להסתכל מה כתוב על המצבות - על אחד כתוב שהיה גומל חסדים, על חבירו כתוב שהיה מפזר צדקות, על השלישי היה כתוב שהיה עמל בתורה, וכן על זה הדרך. האם ראיתם מצבה אחת שכתוב עליה שהנפטר היה עומד על קשיות ערפו ולא מוותר לאף אחד? שהיה עקשן ולא רוצה לסלוח לאף אדם? הם אמרו לי שהם לא ראו דבר כזה. אמרתי להם שאם אכן כך, זה לא שבח לאף אחד שהוא מתעקש ולא רוצה לוותר ולסלוח, אז מדוע להם לעמוד על שלהם ולא להתפשר? וברוך ה' היה נראה שהדברים מחלחלים.

וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה והיה העולם שמם" - הגמרא לא אומרת שחש ושלום ביזו או זלזלו זה את זה, אלא אומרת 'לא נהגו כבוד'. גם כשהגמרא מספרת לנו סיפור, היא מכניסה לנו מוסר באמצע. הגמרא כאן אומרת לנו שאדם צריך לנהוג כבוד בחבירו. לדוגמה - חבר שלך אמר פירוש טוב בגמרא? תשבח אותו, תחמיא לו, תאמר לו: "חזק וברוך, נהיית מאד לשמוע, הפירוש שלך ממש נפלא ומאיר עינים!" מחמאה כזאת הרבה פעמים נותנת לאדם כח להמשיך ולהתעלות בתורה ובעבודת ה', ואתה לא יכול לדעת עד כמה הרמת את החבר שלך ל'שמים', עד כמה עודדת אותו והוספת לו חיבה בלימוד התורה הקדושה. ומצד שני - אם אתה מזלזל בו ואומר לו שאתה כבר יודע את זה והוא לא חידש לך כלום, אתה יכול ממש לזרוק אותו ולהוריד אותו מהלימוד. זה מוסר גדול בשבילנו שתמיד צריך לכבד תלמידי חכמים במה שהם.

כל יום בתחילת התפילה אנחנו אומרים: "הריני מקבל עלי מצות עשה 'ואהבת לרעך כמוך', והריני אוהב כל אחד מבני ישראל כנפשי ומאודי" - כשאנחנו מתחילים את התפילה בקבלת מצוה זו שהיא מצות עשה מדאורייתא, זה דבר נשגב מאד².

ואהבת לרעך - אפילו שהוא כמוך

בספר 'ויאמר יצחק' של מורי ורבי הגאון רבי יצחק בוחניק זצ"ל מביא שאלה: בפסוק כתוב 'ואהבת לרעך כמוך', ולכאורה המשמעות היא שאני צריך לדאוג לכל אחד ואחד מעם ישראל בדיוק כמו שאני דואג לעצמי. ולכאורה דבר זה קשה, וכי יעלה על הדעת שכל דבר שאני אוהב אני צריך לדאוג שיהיה אותו גם לכל עם ישראל!?

והוא שואל שם עוד שאלה: הפסוק אומר "ואהבת לרעך כמוך, אני ה'", ולכאורה מה הקשר של המילים 'אני ה'" למצות אהבת ישראל?

הרב מבאר פירוש יפה: אדם שיש לו חנות מכולת, ובא אדם אחר ופתח חנות מכולת באותו הרחוב, טבעי שבעל החנות יקעס עליו וישנא אותו, כי הוא חושב שהוא מקפח את הפרנסה שלו ולוקח לו את הקליינטים שלו. אבל באמת זה לא נכון, שהרי הקב"ה זן ומפרנס לכל, ואין אדם נוגע במוכן לחבירו אפילו כמלא נימה (ע"פ תענית ה' ע"ב), ואם כן אין לו

אבל על כל פנים הוא היה עם הארץ, ואם כן עדיין יש תמיהה כיצד רחל הסכימה להינשא לרועה צאן עם הארץ, שאפילו אותיות הוא לא יודע, מה כל כך טוב ראתה בו שאי אפשר למצוא אצל אדם אחר שיודע קצת ללמוד?

התשובה לתמיהה

נוכל להבין את זה על ידי סיפור יפה שהגמרא מספרת במסכת שבת (דף קכ"ז ע"ב). היה אדם שלא היתה לו פרנסה במקום מגוריו, אז הוא ירד לדרום לעבוד אצל בעל בית אחד שלש שנים. לאחר שגמר את שלושת השנים, בא לפניו בערב יום כיפור וביקש ממנו את שכרו על מה שעבד אצלו. אמר לו מספיק עשינו חוזה שלש שנים, 'עבדתך שלש שנים' (ע"פ בראשית לא מא), תן לי את המשכורת שלי ואחזור לביתי לפרנס את אשתי וילדיי. להפתעתו בעל הבית אומר לו שאין לו לשלם לו את המשכורת שלו. השכיר ביקש ממנו שיתן לו לפחות פירות או איזה מגרש והוא ימכור אותם ויוכל להתפרנס מהם, ובעל הבית אמר לו שגם את זה אין לו.

השכיר ביקש ממנו שיתן לו לפחות בהמה, וגם על זה ענה לו בעל הבית "אין לי". בזמנם היה מסחר גדול בבהמות. מובא בגמרא במסכת שבת (דף נ"ד ע"ב) שכל שנה רבי אלעזר בן עזריה היה מעשר מעדרו שנים עשר אלף ראשי בקר, וזה אומר שכל שנה היו נולדים לו מאה ועשרים אלף בהמות! ומשמע שבזמנם המסחר בבהמות היה עסק 'רץ'. והשכיר ביקש ממנו שלפחות יתן לו בהמות שיוכל לסחור בהם ולהתפרנס, אבל גם בזה בעל הבית אמר לו שאין לו.

השכיר ביקש ממנו שיתן לו לפחות כריות ושמיכות שהן שוים כסף, וגם על זה בעל הבית ענה לו "אין לי". (לפני שלושים שנה היה כאן שר אוצר אחד, שאנשים קראו לו 'שר האוצר אין לי', בגלל שכל דבר שהיו מבקשים ממנו הוא היה אומר "אין לי"...).

הגמרא אומרת: "הפשיל כליו לאחוריו, והלך לביתו בפחי נפש" - כששמע זאת השכיר, התאכזב מאד, לקח את השקית הקטנה שלו שהיו שם הבגדים והסמרטוטים שלו, שם אותם על הגב והלך לביתו בלי כלום.

במה חשדתני?

לאחר שעבר סוכות בעל הבית לקח מעטפה גדולה, שם בה את כל הכסף שהיה מגיע לשכיר הזה עבור עבודתו של שלש שנים, והוסיף לו גם בתור פיוס עוד שלשה חמורים - חמור אחד מלא אוכל, חמור אחד מלא משתה - יין ושכר וכדומה (לא שתיה של היום, שזה בסך הכל מים צבועים עם קצת טעם... אלא משקה חשוב), וחמור נוסף מלא פירות ומגדנים, והלך לביתו של השכיר הזה.

רחל, שהיתה בתו של כלבא שבוע שהיה מעשירי ירושלים בתקופה של חורבן בית שני. הוא היה אחד משלושת העשירים הגדולים שחיו בירושלים לפני חורבן בית שני. הגמרא במסכת גיטין (דף נ"ו ע"א) אומרת שנקרא כך מפני שכל הנכנס לביתו כשהוא רעב כמו כלב, היה יוצא שבע. היו לו משרתים שמבשלים כל היום, הדלת היתה פתוחה ו'וכל דכפין ייתי ויכול'. אנחנו אומרים בליל פסח 'דיינו' חמש עשרה פעמים, אבל מי שנכנס לשם היה יכול לומר 'דיינו!' אפילו עשרים פעם...

ולמרות כל העושר, הסכימה רחל לעזוב את הכל ולחיות חיי עניות כדי שרבי עקיבא ילמד תורה. הגמרא במסכת כתובות (דף ס"ב ע"ב) מביאה את כל הסיפור שרחל התחתנה עם רבי עקיבא בגלל שהיה "צניע ומעלי" (כלומר אדם צנוע וטוב). ורבי עקיבא הלך ללמוד תורה וחזר עם עשרים וארבעה אלף תלמידים. וכשהגיע קרוב לבית, באה אשתו ונפלה על פניה והיתה מנשקת את רגליו. הגמרא שם אומרת: "הוּו קא מדחפי לה שמעיה" - באו שמשו ותלמידיו והיו דוחפים אותה, ואמרו: "מי זו האשה הזאת שנכנסת כאן ליד רבי עקיבא קדוש ישראל?!".

"אמר להו שבקוה, שלי ושלכם שלה הוא"³ - אמר להם רבי עקיבא תעזבו אותה, הרי כל התורה שלי וכל התורה שלכם הכל הוא שלה. ובלעדיה לא הייתי מגיע לכל מה שהגעתי.

הסיבה שרחל הסכימה להינשא לרבי עקיבא

לכאורה צריך להבין מה ראתה בתו של כלבא שבוע ברבי עקיבא שהסכימה להינשא לו ולהקריב את קרבתה לאביה ולמשפחתה בעבור זה? האם ראתה אותו שהוא יושב בזמנו הפנוי וקורא תהילים?! ודאי שלא ראתה כך. מה ראתה רחל שהסכימה להפקיר את כבודה וכבוד בית אביה?

באמת התוספות שם (ד"ה דהוה) מקשים כיצד אמרה רחל שהוא "צנוע ומעלי" (כלומר אדם צנוע וטוב), והרי כתוב במסכת פסחים (דף מ"ט ע"ב) שרבי עקיבא אמר לתלמידיו שכשהוא היה עם הארץ הוא היה אומר "מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור!", ותלמידיו שאלו אותו למה הוא אומר כחמור ולא ככלב? וענה להם מפני שכאשר כלב נושך הוא לא שובר את העצם, אבל כשחמור נושך הוא שובר גם את העצם. הוא כל כך שגא את החכמים עד כדי שהיה מתבטא כך! אז איך רחל אמרה שהוא צנוע וטוב?

והתוספות מביאים שרבנו תם עונה שבאמת הוא היה אוהב תורה ובעל מידות טובות, אבל הוא חשב שהחכמים מתגאים על המון העם שהם יודעים הרבה תורה. ולכן הוא אמר "מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור".

3. בלשון הזה השתמש אבי מורי ע"ה בהלויה של אמא שלו, ואמר לתלמידים שלו: "שלי ושלכם שלה הוא".

מיהו בעל הבית ומיהו השכיר?

הגמרא לא מספרת לנו מי היה בעל הבית ומי היה השכיר הצדיק הזה שבכל דבר דן את בעל הבית לכף זכות, עד שממש האמין שאין לבעל הבית אפשרות לשלם לו. אבל יש בסיפור הזה רמז מי היה בעל הבית - אנחנו יודעים שלרבי אליעזר היה בן בשם הורקנוס, ואותו בן לא היה יודע הרבה תורה, כך משמע מסיפור פטירתו של רבי אליעזר שמובא במסכת סנהדרין (דף ס"ח ע"א). אם כן, כנראה שבעל הבית הזה היה רבי אליעזר בן הורקנוס. עכשיו נשאר לנו לברר מי היה השכיר. החתם סופר שם (ד"ה מעשה) מביא בשם המפרשים שאכן בעל הבית היה רבי אליעזר, והשכיר היה רבי עקיבא לפני שלמד תורה.

"צניע ומעלי"

לפי מה שאמרנו מובן הטעם שרחל הסכימה לקחת אותו אפילו שהוא לא ידע כלום, כי היא ראתה עד כמה יש לו מידות טובות.

מהסיפור הזה אנחנו למדים עד כמה רבי עקיבא היה עניו ומעביר על מידותיו. הרי אם זה היה מישהו אחר הוא היה 'הופך שולחנות', הוא היה צועק על בעל הבית: "מה זה, עבדתי אצלך שלש שנים 'יומם וליילה' לא ישבותו' (בראשית ח כב), 'הייתי ביום אכלני חורב וקרח בלילה' (לא מ), ואתה שולח אותי ככה בלי כלום?!" אבל רבי עקיבא לא אמר כלום, אלא הלך לביתו בפחי נפש. ראתה רחל שהוא כזה עניו ובעל מידות טובות, הסכימה להתחתן איתו אפילו שהוא לא יודע כלום. אבל מה? מידות טובות בלי תורה זה לא מספיק, ולכן היא התנתה איתו שדבר ראשון ילך ללמוד תורה⁴.

מהמעשה הזה של רבי אליעזר ורבי עקיבא אנחנו לומדים דבר חשוב מאד: לא לפגוע באדם ואפילו שאתה בהחלט צודק.

בזכות כך שרבי עקיבא לא פגע ברבי אליעזר שבצדק היה צריך לדרוש ממנו את המגיע לו בכל תוקף ולא לוותר, זכה לרחל אשתו, שבזכותה הגיע לאן שהגיע - זכה להיות תלמיד חכם עצום שאין כמוהו, זכה להעמיד אלפי תלמידים, זכה שבזכותו יש לנו היום את התורה שבעל פה, וזכה שהלכה כמותו בכל מקום. **לכל זה הוא זכה - בזכות המידות הטובות שהיו לו!**

אחר שאכלו ושתו נתן לו שכרו. אבל אמר לו בעל הבית: מעניין אותי להיכנס לראש שלך, הרי אתה יודע שאני עשיר גדול, מה חשבת עלי כשאמרתי לך שאין לי כסף לשלם לך, חשבת שרציתי לגזול אותך?

אמר לו השכיר: לא. חשבתי אולי מצאת סחורה בזול, או שמישהו רצה למכור את העסק שלו בחצי מחיר, ובגלל שזה משתלם לך ליקטת כל פרוטה שהייתה לך וקנית את העסק הזה, ולכן לא נשאר לך כסף מזומן לשלם לי.

אמר לו בעל הבית: הרי אתה ביקשת גם בהמה, מה חשבת כשאמרתי לך שאין לי בהמה? ענה לו השכיר: חשבתי שכל הבהמות שלך כעת מושכרות, ולכן אין לך עכשיו אפשרות להביא לי בהמה. חזר ושאל בעל הבית: הרי אתה יודע שאני עשיר גדול, יש לי מאות שדות, מה חשבת כשאמרתי לך שאין לי שדות? ענה לו השכיר: אמרתי, אולי כל השדות שלך מוחכרות לאריסים. בזמנם היה נהוג שבעל השדה שוכר אדם שיטפל בשדה, ובעל הבית והוא מתחלקים ביבול לפי ההסכם שיש ביניהם, שלושים אחוז או ארבעים אחוז, והשכיר אמר לו שהוא חשב שמן הסתם כל שדותיו מוחכרות לאריסים, ולכן הוא לא יכול לשלם לו מהן.

המשיך בעל הבית: כאשר אמרתי לך שאין לי פירות, מה חשבת? לכאורה אתה יודע שיש לי מחסנים מלאים כל טוב. השכיר לא התיימש מלדון אותו לכף זכות, וגם בזה הוא אמר: אולי הפירות האלה אינם מעושרים, ובעל הבית לא רוצה להכשיל אותי, כי אולי אני לא אעשר את הפירות.

הקדשתי כל כספי שבני ילמד תורה

אמר לו בעל הבית: ומה חשבת כאשר אמרתי לך שאין לי כרים וכסתות. פה ודאי שתמהת לעצמך, עכשיו ודאי שלא האמנת לי שאין לי כריות ושמיכות בבית! להפתעת בעל הבית, גם בזה השכיר מצא כף זכות לדון אותו - אמנם ודאי שיש לעשיר הזה כרים וכסתות בביתו, אבל יתכן והוא הקדיש את כל נכסיו, ולכן עכשיו אין לו כלום.

כששמע כך בעל הבית, הוא נשבע בעבודת בית המקדש שאכן כך היה. ומיד לאחר מכן סיפר לשכיר שלו: כל מה שדנת אותי לזכות על הכסף, הבהמות, השדות והפירות - בזה לא 'קלעת'. אבל כשאמרת שהקדשתי את כל נכסי לשמים - בזה כיוונת לאמת. הורקנוס בני לא רצה ללמוד תורה, ולכן הקדשתי את כל הרכוש שלי, וכך הוא יראה שהוא עני ואין לו כלום, ואז הוא ישתדל וילמד תורה. עכשיו הלכתי אצל חבריי בדרום והם התיירו לי את הנדר, ולכן עכשיו אני יכול לשלם לך כמו שצריך.

4. בירושלמי (שבת פ"ו ה"א) מסופר שלאחר שרבי עקיבא התעשר הוא עשה לאשתו תכשיט שנקרא 'ירושלים של זהב'. ראתה כך אשתו של הנשיא רבן גמליאל, והתקנאה בה. באה לבעלה וביקשה ממנו שיעשה גם לה תכשיט כזה, הרי לנשיא לא חסר כסף. אמר לה רבן גמליאל: "לאשתו של רבי עקיבא מגיע תכשיט כזה, כי היא היתה מוכנה להיות מרוחקת מבית אביה ולוותר על העושר הגדול שהיה לו, ולהינשא לאדם עני שאין לו כלום. ולא זו בלבד, אלא שהיא שלחה את בעלה ללמוד תורה במשך עשרים וארבע שנים והיא נשארה לבדה עניה וגלמודה. אבל את לא עשית כך".